

سازمان دفاع از قربانیان خشونت
Organization for Defending Victims
of Violence

تحولات و تحلیل‌ها در خصوص یمن:

ابعاد سیاسی و حقوق بشری (۲)

گزارش راهبردی ۹۶/۱۹

سازمان دفاع از قربانیان خشونت
Organization for Defending Victims
of Violence

آبان ۱۳۹۶

۹۶۰۸۰۱۹

خلاصه اجرایی

جنگ عربستان علیه یمن از فروردین سال ۱۳۹۴ (مارس ۲۰۱۵) آغاز شده و تاکنون بیش از هفت هزار کشته و بیش از ۳۵ هزار مجروح و میلیون‌ها آواره بر جای گذاشته است. برآورده نشدن مطالبات مردمی در دولت عبدربه منصور هادی، رئیس‌جمهوری که به دنبال برکناری علی عبدالله صالح در جریان خیزش کشورهای اسلامی موسوم به بهار عربی روی کار آمده بود، اسباب دوباره اعتراضات مردمی را فراهم کرد. شدت گرفتن اعتراضات به رهبری نیروهای انصارا... (حوثی‌ها)، موجب شد هادی از مقام خود استعفا داده و از کشور خارج شود. به دنبال استعفای هادی، عربستان سعودی به منظور بازگرداندن مشروعیت به دولت مستعفی، با تشکیل ائتلافی از کشورهای عربی، حمله نظامی خود به یمن را آغاز کرد. حدود ۲ سال و نیم از آن زمان می‌گذرد و همچنان یمن هدف بمباران‌های هوایی پی در پی نیروهای ائتلاف قرار می‌گیرد. در این میان مردم یمن هر روز شاهد کشته‌شدن تعداد زیادی از غیرنظامیان، زنان و کودکان خود هستند. عربستان با گذشت بیش از ۳۰ ماه حمله به یمن نه تنها نتوانسته به اهداف اعلامی خود در عرصه استراتژیک و دیپلماتیک دست یابد، بلکه در برخی از حوزه‌ها با شکست و ناکامی نیز مواجه شده است. نخست اینکه حمله نیروهای ائتلاف به رهبری عربستان به یمن موجب تحکیم روابط مصلحتی میان انصارا... و علی عبدالله صالح، رئیس‌جمهور اسبق یمن شده است؛ و دوم آنکه با وجود گذشت ۳۰ ماه از آغاز عملیات «طوفان قاطعیت» و «احیاء امید» ۱۳ استان از ۲۰ استان یمن در اختیار دولت مستقر در صنعاء قرار دارد.

گزارش حاضر به جدیدترین تحولات، عرصه بحران یمن و کنشگران آن پرداخته و تحلیل‌ها و مطالعات رسانه‌ها و مراکز مطالعاتی خارجی در این زمینه را مورد بررسی قرار می‌دهد.^۱

^۱خبرگزاری رویترز؛ خبرگزاری فرانسه؛ خبرگزاری اسوشیتدپرس؛ سازمان ملل متحد؛ سازمان بهداشت جهانی؛ روزنامه الشرق الاوسط؛ روزنامه دیلی تلگراف؛ پایگاه خبری میدل‌ایست آی (Middle East Eye)؛ شبکه خبری الجزیره؛ خبرگزاری سی.ان.ان؛ شبکه خبری بلومبرگ (Bloomberg)؛ سایت تحلیلی فارین افرز (Foreign Affairs)؛ روزنامه بوستون گلوب (Boston Globe)؛ سازمان دیدبان حقوق بشر (Human Rights Watch)؛ مؤسسه خاورمیانه (Middle East Institute)؛ سایت عرب نیوز (Arab News)؛ روزنامه الحیات (Al Hayat Newspaper)؛ شورای روابط خارجی

الف) تحولات صحنه

* عربستان

۱- روز یکشنبه ۷ آبان ۱۳۹۶، نشست ائتلاف عربی در سطح وزرای خارجی و رؤسای ستادهای کشورهای عضو در ریاض برگزار شد. موضوع اصلی این نشست، بررسی اوضاع یمن و از مهم‌ترین محورهای آن موضوع مقابله با ایران و وضع میدانی در یمن بود. در این نشست عبدالملک مخلافی^۲، وزیر خارجه دولت مستعفی یمن، گزارشی از اوضاع یمن ارائه داد و عادل الجبیر، وزیر خارجه عربستان، مدعی شد که ایران بزرگ‌ترین حامی تروریسم است و از انصارا... حمایت می‌کند. وزیر خارجه عربستان همچنین مدعی شد که شبه‌نظامیان حوثی مقادیر زیادی از کمک‌های انسانی را که به بندر حدیده رسیده بود، ربوده‌اند و اگر حمایت‌های بزرگ‌ترین حامی تروریسم در جهان یعنی ایران نبود، این شبه‌نظامیان به فعالیت‌های خود ادامه نمی‌دادند. او همچنین مدعی شد که ایران به‌طور آشکار معاهدات بین‌المللی را نقض و با قاچاق سلاح به حوثی‌ها و علی‌عبدالله... صالح از دستیابی به راه‌حل صلح در یمن ممانعت می‌کند. الجبیر افزود که شبه‌نظامیان انقلابی باعث فقر و گرسنگی در یمن شده‌اند و هزاران کودک را وارد صفوف خود کرده‌اند. در همین رابطه عبدالملک مخلافی، وزیر خارجه دولت مستعفی یمن، نیز ادعاهایی را علیه ایران مطرح کرد. این نشست که در ریاض برگزار شد، وزیران خارجه و رؤسای ستادهای ارتش امارات متحده عربی، اردن، بحرین، پاکستان، جیبوتی، سودان، مغرب، سنگان، کویت، مالزی و دولت مستعفی یمن حضور داشتند.^۳

(Council on Foreign Relations)؛ خبرگزاری سی.ان.بی.سی؛ بنیاد صلح بین‌المللی کارنگی (Carnegie Endowment for International Peace) و...

2. Abdulmalik Abduljalil Al-Mekhlafi

^۲. بهرام قاسمی، سخنگوی وزارت امور خارجه ایران با اشاره به نشست مقام‌های سیاسی و نظامی ائتلاف در ریاض گفت که ادعای وزیر خارجه عربستان سعودی مبنی بر مانع‌تراشی کشورمان برای صلح در یمن مضحک و بی‌اساس است. سخنگوی وزارت امور خارجه در ادامه تأکید نمود که تکرار ادعاهای کذب در اجلاس ریاض از بار مسئولیت انسانی و بین‌المللی کسانی که جنایات شنیعی از قتل و تخریب مدارس و بیمارستان‌ها گرفته تا محاصره و گرسنگی دادن مردم بی‌گناه و مسلمان مرتکب شده‌اند، نخواهد کاست. آقای قاسمی با تأکید بر اینکه حل مشکلات یمن در گرو توقف جنگ و ارسال کمک‌های انسان

۲- در تحولی دیگر، محمد بن سلمان، ولیعهد عربستان، اظهار داشت که جنگ علیه یمن ادامه خواهد یافت تا انصارا... به حزب... دیگری در مرزهای عربستان تبدیل نشود، زیرا یمن نزدیک تنگه باب‌المنذب است و اگر رویدادی در این منطقه رخ دهد به این معنا خواهد بود که ۱۰ درصد از مبادلات جهانی متوقف خواهد شد. سخنان ولیعهد عربستان در مورد جنگ یمن در حالی بیان می‌شود که پیش از این در ماه اوت سال جاری گزارش‌ها حاکی از این بود که محمد بن سلمان به دنبال پایان بخشیدن به حضور نظامی کشورش در جنگ یمن است.^۶ ولیعهد عربستان همچنین در گفتگو با دو مقام آمریکایی از تمایلش به خروج ریاض از جنگ یمن سخن گفته و اعلام کرده بود که مخالفتی با تماس و مذاکره و اشنگتن با ایران ندارد. این در حالی است که محمد عبدالسلام، سخنگوی جنبش انصارا... یمن، اظهار داشت که توقف تجاوز و پایان محاصره، دو گام صحیحی هستند که ملت یمن به آن احتیاج دارد. وی اعلام کرد که پافشاری نظام سعودی به ادامه جنگ علیه یمن، تهدیدی جدی و خطرناک برای امنیت و صلح بین‌الملل به شمار می‌رود.

۳- جنگنده‌های سعودی هفته گذشته ۵۱ بار به مناطق مختلف یمن حمله و منازل مسکونی و مزارع یمنی‌ها را به شدت بمباران کردند. در حملات هفته گذشته عربستان، منطقه باقم^۷ در استان صعده^۸ بیش از دیگر مناطق بمباران شد. در باقم دو نفر از شهروندان یمنی کشته و چندین نفر نیز زخمی شدند. جنگنده‌های سعودی منطقه الملاحیط^۹ در الظاهر^۸ را بارها هدف قرار داده و پنج بار نیز به چهار منزل مسکونی شهروندان منطقه باقم

Organization for Defending Victims

دوستانه و گفتگوی فراگیر میان تمامی گروه‌های یمنی است، به شرکت‌کنندگان در این نشست توصیه کرد که به اشتباهات خود ادامه ندهند و با عذرخواهی از مردم یمن زمینه را برای توقف جنگ و شروع گفتگوهای فراگیر فراهم سازند.

^۴ سیاست پرهزینه جنگ در یمن و ادامه آن در تضاد با سیاست اصلاحات اقتصادی است که بن سلمان در عربستان آغاز کرده است. این کشور در دو سال گذشته با کسری بودجه بی‌سابقه‌ای روبه‌رو بوده است. عربستان سعودی در قالب این طرح اقتصادی، بخشی از سهام بزرگترین شرکت نفتی دنیا یعنی شرکت آرامکو را می‌فروشد. به گفته بن سلمان پس از طرح مزایده، ارزش آرامکو شاید به بیش از دو تریلیون دلار برسد.

6. Baqem

7. Saada Province

8. Malahith

9. Al-Zaher

حمله کردند. جنگنده‌های سعودی همچنین شش بار به منطقه عطان^۹ در استان صنعاء^{۱۰} و ۱۴ بار به دو منطقه حرض^{۱۱} و میدی^{۱۲} در استان حجه^{۱۳} واقع در غرب یمن حمله کردند. طی روزهای گذشته منطقه صراوح^{۱۴} در استان مأرب^{۱۵} سه بار و منطقه مسوره^{۱۶} در نهم^{۱۷} نیز یک بار بمباران شدند. این جنگنده‌ها هشت بار نیز روستای مجازه^{۱۸} در منطقه عسیر^{۱۹} و یک بار منطقه وادی^{۲۰} در جازان^{۲۱} را هدف قرار دادند.

۴- خالد منزلاوی^{۲۲}، کاردار عربستان در سازمان ملل، در بیانیه‌ای مدعی شد که ایران به جای استفاده از دستاوردهای مالی خود برای رشد و پیشرفت مردم و کشورش، آنها را در راه ایجاد فتنه و ناامنی و بی‌ثباتی در خارج از مرزهایش استفاده می‌کند. وی همچنین ادعا کرد کارنامه سیاه ایران در رابطه با حقوق بشر و عدم پایبندی به معاهدات بین‌المللی از هیچ‌کس پنهان نیست و تهران سیاست تبعیض‌نژادی و مذهبی علیه مردم غیرفارس را به کار می‌گیرد. این نماینده سعودی در رابطه با یمن نیز مدعی شد که ایران حامی لجستیک تمامی عملیات تروریستی در یمن است و از بنادر یمن برای قاچاق موشک‌های بالستیک و اسلحه و مواد منفجره به انصارا... استفاده می‌کند.

۵- محمد آل جابر، سفیر عربستان در یمن، روز یکشنبه ۷ آبان اظهار داشت که کشورش به دنبال فعال‌سازی راهکاری سیاسی برای پایان جنگ یمن است. وی همچنین ادعا کرد که ریاض از تلاش‌های اسماعیل ولد الشیخ، فرستاده سازمان ملل در یمن، برای حل بحران

10. Attan

11. Sanaa Province

12. Harad District

13. Midi District

14. Hajjah Governorate

15. Serouh

16. Ma'rib Governorate

17. Masurah

18. Nahm

19. Majazeh

20. Asir Region

21. Wadi

22. Jazan

23. Khaled Manzlawi

و بازگشت گروه‌های مذاکره‌کننده به میز مذاکرات حمایت می‌کند. او تأکید کرد که اسماعیل ولد الشیخ باید با همه جریان‌های یمنی گفتگو کند تا از دیدگاه آنها آگاه شود و سپس ایده‌ها و پیشنهادهای خود را ارائه کند. در راستای همین اظهارنظر منابع سیاسی یمنی از تلاش ائتلاف عربی برای بررسی جامع تحولات یمن خبر داده‌اند تا بر اساس آن میزان حملات برای پایان جنگ افزایش پیدا کند.

*یمن

۱- ارتش یمن اعلام کرد که یک فروند جنگنده تایفون متعلق به ائتلاف عربستان را در آسمان شرق صنعا سرنگون کرده است. یگان پدافند هوایی ارتش و کمیته‌های مردمی یمن روز جمعه ۵ آبان ۱۳۹۶ جنگنده سعودی - آمریکایی از نوع تایفون را سرنگون کردند. یک منبع نظامی یمن در این خصوص اعلام کرد که نیروهای ارتش و کمیته‌های مردمی جنگنده تایفون را با موشک زمین به هوا در منطقه نهم واقع در شمال صنعا منهدم کردند.

۲- همچنین نیروهای ارتش یمن و انصارا... اعلام کردند که در روز جمعه ۵ آبان ۱۳۹۶، یک فروند موشک بالستیک از نوع قاهر M2 را به سوی انبار مهمات ارتش عربستان در نجران شلیک کردند. به نوشته پایگاه اطلاع‌رسانی جنبش انصارا...، این موشک با دقت بالا به هدف اصابت کرده و خسارات زیادی را به پایگاه نظامی سعودی‌ها در نجران وارد آورده است. این در حالی است رسانه‌های خبری عربستان به نقل از ترکی المالکی، سخنگوی ائتلاف به رهبری عربستان، اعلام کرده‌اند که این موشک به یکی از مناطق مسکونی در روستاهای مرزی عربستان در نجران برخورد کرده و تنها موجب جراحت برخی از کارگران آن منطقه شده است.

۳- عبدالربه منصور هادی، رئیس‌جمهور دولت مستعفی یمن در نشست هیأت مشاوران که ریاست آن را خود به عهده داشت مدعی شد که ایران به دنبال تأسیس حزب... جدید در یمن

و مرزهای عربستان است. وی مدعی شد که ایران از انقلابیون یمن به عنوان ابزاری برای ایجاد ناامنی و بی‌ثباتی در کشورهای مجاور و به خصوص عربستان استفاده می‌کند و جنگ ظالمانه‌ای که انقلابیون بر یمن تحمیل کردند، در جهت تحقق منافع ایران است. در این نشست احمد بن دغر، نخست‌وزیر دولت مستعفی یمن، عبدالملک مخالفی، وزیر امور خارجه دولت مستعفی یمن، و دیگر مسئولان این دولت حضور داشتند.

۴- محمد عبدالسلام، سخنگوی جنبش انصارالله در مصاحبه با شبکه خبری الجزیره اعلام کرد که نیروهای یمنی عملیات خود در مرزها را افزایش خواهند داد و عمق عربستان را هدف قرار می‌دهند. وی همچنین گفت که ابوظبی، پایتخت امارات متحده عربی هدف نظامی اصلی و مستقیم برای موشک‌های بالستیک بوده که در اختیار نیروهای یمنی است. سخنگوی جنبش انصارالله در ادامه این مصاحبه گفت که فرستاده ویژه سازمان ملل در امور یمن هیچگونه ابتکاری برای اجرای یک راه‌حل سیاسی در یمن ارائه نکرده است.

۵- احمد عبید بن دغر، نخست‌وزیر دولت مستعفی یمن، مدعی شد که روز شنبه ۲۹ مهر ماه ۱۳۹۶ یک قایق ایرانی با ۱۹ خدمه نزدیک جزایر سقطری^{۲۳}، در دهانه خلیج عدن توقیف شده است. به گفته بن دغر، این قایق توسط ماهیگیران جزیره عبدالکوری^{۲۴}، توقیف شده است. مجمع‌الجزایر سقطری در دهانه خلیج عدن واقع شده و تحت حاکمیت یمن قرار دارد.

سازمان دفاع از قربانیان خشونت
Organization for Defending Victims
of Violence

*امارات متحده عربی

۱- شبکه خبری الجزیره روز یکشنبه ۷ آبان ۱۳۹۶ اعلام کرد، گزارش تیم کارشناسان کمیته تحریم‌های بین‌المللی علیه یمن، حمایت دولت امارات از گروه‌های مسلح و شبه نظامیانی مانند سازمان القاعده در جنوب یمن را تأیید می‌کند. بنا بر این گزارش، جنگ در یمن و به طور مشخص در شهر عدن در جنوب یمن، نقش شخصی به نام «ابوعباس» را

27. Soqotra

28. Abd al Kuri

که مورد حمایت مالی مستقیم امارات است، تقویت کرده و این شخص به عناصر سازمان تروریستی القاعده اجازه داده است تا موضع خود را در عدن تقویت کنند. طبق این سند، ابو عباس مورد حمایت مستقیم امارات است و در قبال دریافت پول، فعالیت حزب الاصلاح^{۲۵} در جنوب یمن را محدود کرده است. به گفته الجزیره، در این سند آمده است که امارات همچنان به اقدامات غیرقانونی خود در بازداشت افراد در یمن ادامه می‌دهد. طبق این سند کشورهای عضو ائتلاف به رهبری عربستان، از پذیرش مسئولیت نقض حقوق اجتماعی و مدنی که در یمن مرتکب می‌شوند، اجتناب می‌کنند. این سند همچنین فاش می‌کند که ابو عباس (فردی که هویت و نقشش به طور کامل افشاء نشده) اجازه داده است تا عناصر داعش در استان تعز در جنوب غرب یمن که بخشی از آن مشرف بر تنگه باب‌المنذب است، مستقر شوند و مواضع خود را تقویت کنند تا با این کار نفوذ حزب الاصلاح محدود شود.

*عربستان و امارات متحده عربی

همانگونه که در گزارش نخست به آن اشاره شد^{۲۶} علی‌رغم اتحاد میان دو کشور امارات و عربستان و قرار داشتن آن‌ها در یک جبهه در عرصه جنگ یمن به نظر می‌رسد که برخی اختلافات تاکتیکی، سیاسی و اعتقادی آن‌ها را به تدریج از هم دور می‌سازد:

سازمان دفاع از قربانیان خشونت

Organization for Defending Victims

29. The Yemeni Congregation for Reform, frequently called Al-Islah

۲۶. ۱- شدت گرفتن ناامنی‌ها (جنگ، درگیری، سرقت و ربایش شهروندان) در مناطق جنوبی یمن به دلیل فعالیت گروه‌های تروریستی وابسته به القاعده و کشمکش‌ها و منازعات امنیتی و سیاسی عربستان سعودی و عبدربه منصور هادی با امارات متحده عربی علی‌رغم اتحاد آن‌ها در ائتلاف علیه یمن؛

۲- تلاش عربستان و امارات برای گسترش حوزه نفوذ جغرافیایی و سیاسی خود در یمن از طریق افزایش ناامنی‌ها در مناطق مختلف این کشور، به ویژه مناطق جنوبی: الحاق ۴۲ هزار کیلومتر مربع از خاک یمن به ویژه، در مناطق شرقی به عربستان با همکاری عبدربه منصور هادی و در اختیار گرفتن کنترل بخش‌هایی از مناطق جنوبی یمن به خصوص جزیره «سقطری» توسط امارات؛

۳- دخالت امارات در انتصاب نیروهای محلی در مناطق جنوبی یمن و حمایت عربستان سعودی از حزب الاصلاح، شاخه‌ای از اخوان‌المسلمین در این کشور (علی‌رغم تروریست خواندن اخوان‌المسلمین توسط عربستان) و از این رو شکل‌گیری گروه‌های متعدد مسلح با اهداف متفاوت امنیتی در این کشور.

۱- تفاوت دو کشور در برخی از اهداف خود در صحنه جنگ یمن: اعتقاد امارات متحده عربی به موفقیت‌آمیز بودن مداخله نیروهایش در جنگ یمن در راستای دستیابی به اهدافی چون، مبارزه علیه القاعده و تحدید توسعه‌طلبی انصارا... از یک سو و تأثیرگذاری بر سیاست داخلی عربستان و افراط‌گرایی وهابی از سوی دیگر. در حقیقت، وجود نوعی سکولاریسم نیمه‌رسمی در سیاست‌های امارات و مخالفت آن با برپایی اسلام سیاسی در کشور؛

۲- اختلافات عربستان و امارات در حمایت از گروه‌های داخلی متفاوت در جنگ یمن: اتحاد امارات با نیروهای نظامی جدایی طلب جنوب یمن و اعتقاد به بی‌کفایتی عبدربه منصور هادی، و در مقابل حمایت عربستان از هادی و همچنین متعهد ماندن به نیروهای وابسته به وی؛

۳- ترغیب عربستان توسط امارات به حمایت از علی عبدالصالح، رئیس جمهوری سابق یمن، با هدف ایجاد اختلاف میان وی و نیروهای انصارا... و همچنین برخورداری وی از ویژگی‌های لازم برای متحد ساختن تمامی جناح‌های قبیله‌ای و سیاسی یمن؛

۴- دغدغه مداوم عربستان از عدم برخورداری از نیروهای زمینی در یمن و هراس از امارات در بنا نهادن پایگاه‌های راهبردی در این کشور و از این رو تضعیف موقعیت عربستان در حیاط خلوت سنتی خود؛

۵- پیش‌دستی امارات در مقابله با توانایی موشکی انصارا... با حضور یافتن در آب‌های آفریقای شرقی (اریتره، جیبوتی و سومالی‌لند^{۲۷}) و از این رو کمک به باز نگاه داشتن تنگه

^{۲۷}. جمهوری سومالی‌لند نامی است که قبایل پنج استان شمالی سومالی از سال ۱۹۹۱ به خود داده و از کشور سومالی جدا شده‌اند. پایتخت سومالی‌لند هرچیسو است. هنوز هیچ کشوری سومالی‌لند را به رسمیت نشناخته است و در سطح بین‌الملل تنها به عنوان یک منطقه خودمختار از سومالی شناخته می‌شود.

باب‌المنذب و حضور نیروهای نظامی یمن در جزیره یمنی سقطره^{۲۸} و همچنین تلاش امارات برای به دست گرفتن کنترل شهر بندری حدیده در دریای سرخ؛

۶- ترغیب عربستان توسط امارات به عدم حمایت از حزب الاصلاح (شاخه یمنی اخوان المسلمین، علی‌رغم تروریست خواندن اخوان المسلمین توسط عربستان) به دلیل برخورداری از ریشه‌های قبیله‌ای و یمنی و عدم اعتقاد مقامات امارات به این تمایزها و ویژگی‌ها.

*کویت

۱- به دنبال تصمیم وزارت خزانه‌داری آمریکا در روز چهارشنبه ۳ آبان ۱۳۹۶ مبنی بر تحریم برخی از نهادها و افراد یمنی، کویت نیز روز پنج‌شنبه ۴ آبان ۱۳۹۶، ۲ مؤسسه و ۱۱ تبعه یمن را به اتهام حمایت از گروه‌های تروریستی القاعده و داعش در فهرست تروریسم قرار داد. این تصمیم در چهارچوب همکاری با آمریکا، عربستان و تلاش‌های "مرکز بین‌المللی مقابله با منابع مالی تروریسم"^{۲۹} که به تازگی در ریاض با حضور تمامی کشورهای عضو تأسیس شده، صورت گرفته است.^{۳۰} وی خاطر نشان کرد که مؤسسه خیریه الرحمه و سوپر مارکت الخیر^{۳۱} که مقر آنها در یمن است، به همراه ۱۱ تبعه یمن در این فهرست قرار دارند. ریاست مرکز بین‌المللی مقابله با منابع مالی تروریسم را آمریکا و عربستان به طور مشترک بر عهده دارند. از دیگر کشورهای عضو این مرکز می‌توان به کویت، عمان، بحرین، قطر و امارات متحده عربی اشاره کرد. توافقنامه تأسیس این مرکز در تاریخ ۲۱ ماه مه ۲۰۱۷ در ریاض امضاء شد.

33. Socotra

34. Terrorist Financing Targeting Center (TFTC)

^{۳۰} استیو منوچین، وزیر خزانه‌داری آمریکا، روز چهارشنبه ۳ آبان ۱۳۹۶ برای شرکت در کنفرانس "آینده سرمایه‌گذاری" و همچنین افتتاح "مرکز بین‌المللی مقابله با منابع تروریسم"، در ریاض به کشور عربستان سفر کرده بود. این مرکز وظیفه مبارزه با گروه‌هایی چون، القاعده، داعش، شبکه حقانی، حزب‌الله لبنان، طالبان و لشکر طیبه را بر عهده داشته و به ادعای خود از منطقه خاورمیانه در مقابل تهدیدهای برخاسته از ایران، سوریه و جنگ یمن حمایت می‌کند.

36. Al Khayr Supermarket

*انگلیس

۱- ایستر برت^{۴۸}، وزیر مشاور انگلیس در امور خاورمیانه و شمال آفریقا، بر لزوم دسترسی نهادهای سازمان ملل در یمن به اطلاعات لازم و اجتناب از ارائه اطلاعات گمراه کننده و نادرست تأکید کرد. وزیر مشاور انگلیس یادآور شد که هدف از سفر وی به عربستان سعودی انجام هماهنگی و اقدام مشترک در خصوص یمن و بررسی راهکارهایی برای پایان دادن به جنگ در این کشور است. ایستر برت همچنین گفت که انگلیس در همه اقدامات با عربستان سعودی، امارات و آمریکا برای پایان دادن به بحران یمن و ایجاد راهکار سیاسی هماهنگی می‌کند. او یادآور شد که انگلیس هم مانند متحدان خود در منطقه نسبت به اقدامات ایران و حمایت این کشور از گروه‌هایی مانند، حزب... و گروه انصارا... و غیره نگران است و این موضوع را با مقامات ایران در میان گذاشته است.

۲- رسانه‌های بریتانیا از اختلاف جدی سیاستمداران بریتانیایی در خصوص مشروعیت فروش سلاح به عربستان خبر می‌دهند. در گزارش و ارزیابی وزارت کشور بریتانیا، عربستان به اعمال بی‌رویه خشونت از جمله، استفاده از بمب‌های خوشه‌ای و حمله به غیرنظامیان، خانه‌ها، مدارس و کارخانه‌ها متهم است. در این گزارش از حمله به بازار و همچنین گزارش‌هایی در خصوص حمله به غیرنظامیان در حال فرار و تعقیب آنان با عملیات هوایی و بالگرد سخن به میان آمده است. این گزارش می‌افزاید که در شمال، غرب و مرکز کشور شرایط انسانی و امنیتی وخیم است و در بسیاری از موارد به نقض ماده ۳ و/یا ماده ۱۵ (ج) کنوانسیون اروپایی (کنوانسیون مربوط به وضع پناهندگان، مصوبه ۲۸ ژوئیه ۱۹۵۱) منجر شده است. فابیان هامیلتون^{۴۹}، وزیر دولت سایه (وابسته به حزب کارگر) برای صلح و خلع سلاح^{۴۹}، نیز روز یکشنبه ۳۰ مهر ۱۳۹۶ (۲۲ اکتبر ۲۰۱۶) اظهار داشت که بر خلاف سیاست دولت محافظه‌کار، در دوره زعامت احتمالی وی سلاح تنها به

48. Alistair James Hendrie Burt

49. Fabian Uziell-Hamilton

50. Shadow Minister for Peace and Disarmament

کشورهایی داده خواهد شد که از آنها برای اهداف دفاعی استفاده می‌کنند. باید توجه داشت که این ممنوعیت باید شامل تمام متحدان عربستان سعودی نیز بشود؛ یعنی آن دسته از کشورهایی که از زمان آغاز حمله ائتلاف به یمن در مارس ۲۰۱۵، در این جنگ مرگبار شرکت داشته‌اند. فابیان هامیلتون، در این زمینه افزوده است که جرمی کوربین، رهبر حزب کارگر بریتانیا، برای تحریم فروش سلاح‌های انگلستان به امارات متحده عربی، بحرین، کویت و مصر فشار بیشتری می‌آورد.

* آمریکا

۱- متئو تولر^{۳۵}، سفیر آمریکا در یمن تأکید کرد که آمریکا بر این باور نیست که راه‌حل نظامی برای درگیری در یمن که باعث درد و رنج غیرعادی ملت یمن در طول سه سال شده است، راه‌حل مناسبی باشد: "از این رو ما با تمامی طرف‌های درگیر به بررسی تداوم آتش‌بس و رفتن بر سر میز مذاکرات و توافق بر سر راه‌حلی فراگیر و ثابت می‌پردازیم." سفیر آمریکا در یمن اعلام کرد که راه‌حل نهایی در این کشور باید بر سه اصل، توقف جنگ و درگیری، عدم ممانعت از کمک‌رسانی‌های بشردوستانه فوری و مرحله گذار استوار باشد. سفیر آمریکا بر حمایت کشورش از تلاش‌های اسماعیل ولد شیخ، فرستاده ویژه سازمان ملل به یمن، در تحقق صلح تأکید کرد^{۳۶} و گفت: یمنی‌ها تنها خودشان می‌توانند بر سر راه حل عادلانه و پایدار به توافق برسند. سفیر آمریکا در یمن همچنین بیان کرد: "ما تعهدمان را در راستای دستیابی به راه حل سیاسی ادامه می‌دهیم، اما سطح بالایی

51. Ambassador Matthew H. Tueller

^{۳۶} به نظر می‌رسد که طرح جدیدی که در رسانه‌های عربی از آن پرده برداشته شده در جریان سفر اسماعیل ولد شیخ، به عربستان مطرح شده است. روزنامه العرب به نقل از این منابع گزارش داده است که طرح جدید به برخی از جریان‌ها درگیر در بحران یمن ارائه شده تا با بررسی آن پیش زمینه لازم برای تبدیل این طرح به راهکار حل بحران یمن فراهم آید. در حالی که همزمان با حضور ولد شیخ در ریاض، در روز شنبه ۲۹ مهر ماه ۱۳۹۵، عبدالربه منصور هادی، رئیس‌جمهور مستعفی یمن، و دیوید سترفیلد، معاون وزیر خارجه آمریکا، دیدار کرده بودند، این منابع مدعی شدند که طرح پیشنهادی جدید تا کنون از حمایت و استقبال کشورهای بزرگ برخوردار بوده است.

از بی‌اعتمادی وجود دارد و برخی طرف‌ها از درگیری‌ها برای دستیابی به منافع خود سوءاستفاده می‌کنند، در نتیجه پیشرفت به سوی صلح دشوار می‌شود.^{۳۶} این سفیر آمریکایی همچنین ابراز کرد: "با وجود این ما پیشرفت‌هایی از جنبه بشردوستانه داشتیم به طوری که کمک‌رسانی‌های بشردوستانه‌ای را به ارزش ۶۳۷ میلیون دلار ارائه دادیم و این کمک‌رسانی‌ها به حدود شش میلیون تن در راستای مبارزه با سوءتغذیه، بیماری وبا و آوارگی در نتیجه جنگ کمک کرده است و من معتقدم که روند هماهنگی میان آمریکا و دیگر و دیگر طرف‌ها پیشرفت چشمگیری داشته است."^{۳۷}

۲- سردرگمی و تردید مقامات آمریکا از نقش کشورشان در جنگ یمن از دیگر مواردی است که توجه تحلیل‌گران را به خود جلب کرده است. از این رو همانگونه که در گزارش نخست به آن اشاره شد، نمایندگان کنگره آمریکا در صدد کاهش نقش آمریکا در جنگ یمن از طریق اقدام برای تصویب طرحی در کنگره^{۳۷}، به دلیل افزایش هزینه‌های سیاسی و اقتصادی و همچنین نگرانی از دست داشتن آمریکا در حمله علیه غیرنظامیان این کشور برآمده‌اند. این در حالی است که این کشور به تازگی قراردادی نظامی به ارزش ۱۱۰ میلیارد دلار با عربستان امضاء کرده است. از این رو مقامات آمریکایی با چالشی پیچیده در این خصوص مواجه‌اند که در یک سوی آن عربستان، کشور متحدشان در منطقه قرار دارد و در سوی دیگر آن بمباران مردم بی‌گناه یمن و احتمال پیروزی انصارا...^{۳۸} در این میان فشار

^{۳۷} این لایحه توسط روکانا (Ro Khanna)، نماینده دموکرات از ایالت کالیفرنیا، مارک پوکن (Mark Pocan)، نماینده جمهوری خواه از ایالت ویسکانسین، توماس ماسی (Thomas Massie) از ایالت کنتاکی و والتر جونز (Walter Jones) از ایالت کارولینای شمالی ارائه شده و خواستار خروج نیروهای آمریکایی از جنگ یمن شده است؛ مگر آنکه کنگره برای ادامه حضور آن‌ها و همچنین کمک‌های آمریکا به عربستان مجوزی صادر کند.

^{۳۸} در سپتامبر ۲۰۱۷ ستاد مشترک نظامی ایالات متحده در واکنش به انتقاد یکی از رسانه‌های آمریکایی در مورد حمایت از عربستان در جنگ علیه یمن اعلام کرد که حمایت‌های واشنگتن از ریاض تنها در حد اعزام خلبان برای جنگنده‌های سعودی و ارائه برخی حمایت‌های مستشاری و پشتیبانی محدود لجستیکی است که با هدف تنش‌زدایی در آن منطقه صورت می‌گیرد. ستاد مشترک آمریکا ارائه خدمات هدف‌گیری هوشمند علیه غیرنظامیان یمنی را از جانب مرکز فرماندهی هوایی ارتش آمریکا تکذیب کرد و گفت که نظامیان آمریکایی در سیستم هدف‌گیری هوشمند جنگنده‌های سعودی نقشی ندارند. اما با وجود تکذیب این مرکز، طرح ارائه شده از سوی نمایندگان آمریکا نشان می‌دهد که آنها از ایفای نقش این کشور در جریان بحران یمن نگرانند و افزایش هزینه‌های سیاسی و اقتصادی منجر شده تا این نمایندگان به فکر خروج آمریکا از وضعیت به نظر آنها

لابی‌های قدرتمند شرکت‌های تسلیحاتی در کنگره در راستای تداوم جنگ در یمن را نیز نمی‌توان نادیده انگاشت.

*ابعاد انسانی و حقوق بشری بحران

۱- سازمان ملل متحد، وضعیت انسانی در یمن را بسیار "نکان‌دهنده" توصیف کرده و از گروه‌های درگیر در جنگ یمن خواسته است تا قوانین بین‌المللی را مراعات نمایند. یک مقام ارشد سازمان ملل متحد با اشاره به بازدید اخیر خود از یمن تأکید کرد که هدف از این سفر شناخت بهتر وضعیت بحرانی انسانی در یمن بوده است. مارک لوکاک^{۳۹}، مسئول دفتر خدمات بشردوستانه سازمان ملل متحد در یمن، افزود که همه‌گیری بیماری وبا، گسترش سریع این بیماری و عدم دسترسی به خدمات بهداشتی، وضعیت انسانی در این کشور را با بحران شدید روبه‌رو ساخته است. به گزارش سازمان بهداشت جهانی، درگیری‌ها در یمن، نزدیک به ۹ هزار کشته برجای گذاشته است که شماری زیادی از این افراد از غیرنظامیان هستند. بر اساس گزارش دفتر خدمات بشردوستانه سازمان ملل متحد در یمن، بیش از ۱۱ میلیون کودک یمنی به کمک‌های انسانی نیازمند هستند. این مقام سازمان ملل در سفر به یمن گفتگوهایی در عدن و صنعا داشت و از مقامات یمنی در عدن و صنعا درخواست نمود تا امکان دسترسی برای رساندن کمک‌های بشردوستانه را به همه نیازمندان فراهم کنند. وی همچنین خواستار از سرگیری پروازهای تجاری و بشردوستانه در فرودگاه صنعا شد. لوکاک گفت که در سفرش شاهد کودکان یمنی بود که از سوءتغذیه حاد رنج می‌برند. وی همچنین از بیمارستان‌هایی دیدن کرد که به شدت دچار بی‌برقی و بی‌آبی بودند و با کارکنانی از بخش بهداشت ملاقات کرد که ماه‌ها است حقوق دریافت نکرده‌اند. سازمان ملل بحران یمن را بزرگترین بحران انسانی جهان توصیف کرده است. از

مبهم و نامشخص فعلی در یمن باشند. در صورت تصویب طرح مذکور در کنگره، نظامیان آمریکایی مجبور خواهند بود تا ۳۰ روز پس از تصویب قانون از یمن خارج شده و تمام نیروها و ادوات جنگی خود را از ائتلاف سعودی علیه یمن بیرون بکشند.

⁵⁶. Mark Lowcock

مارس ۲۰۱۵ تاکنون بیش از ۸۶۵۰ نفر در جنگ یمن کشته و حدود ۵۸۶۰۰ نفر نیز زخمی شده‌اند که بسیاری از آنها غیرنظامی بوده‌اند.

۲- سازمان بهداشت جهانی روز پنجشنبه ۴ آبان ۱۳۹۶ اعلام کرد که شمار قربانیان بیماری وبا در یمن به ۲۱۸۰ نفر رسیده است. سازمان بهداشت جهانی افزود که از شناسایی اولین مورد ابتلا به بیماری وبا در یمن ۲۱۸۰ نفر بر اثر این بیماری جان خود را از دست داده‌اند. همچنین ۸۷۲ هزار و ۴۱۵ نفر در یمن به این بیماری مبتلا شده‌اند. طبق اعلام سازمان بهداشت جهانی، بیماری وبا در ۲۱ استان از ۲۲ استان یمن شیوع پیدا کرده است.

۳- ده‌ها نفر از بازداشتی‌های زندانی تحت نظر امارات در جنوب یمن در اعتراض به بازداشت بدون طرح اتهام و محاکمه و وضعیت خفقان آور زندان منطقه بئراحمد برای چندمین روز پیایی اعتصاب غذا کردند.

بازداشتی‌های یمنی خواهان واگذاری پرونده خود به دادستانی و دستگاه قضایی هستند تا به قضیه آنها رسیدگی شود.

خانواده‌های این بازداشتی‌ها هم با برپایی تجمع‌های اعتراضی در برابر زندان ائتلاف عربی خواهان آزادی فرزندان‌شان شدند. صدها نفر در زندان‌های نیروهای ائتلاف عربی در بئراحمد که تحت نظارت امارات است، به سر می‌برند و مدت حبس برخی از آنها از ۲ سال هم فراتر رفته است. بنا به تأکید نهادهای بین‌المللی بازداشتی‌ها در این زندان‌ها در وضعیتی خفقان‌آور و مورد آزار و اذیت مسئولان زندان هستند و برخی هم زیر شکنجه جان می‌بازند.

ب) جمع‌بندی تحلیل‌های صورت گرفته در مراکز خبری و مطالعاتی عربی و غربی در خصوص بحران یمن

۱- اظهارات ولیعهد سعودی مبنی بر ادامه جنگ در یمن به منظور جلوگیری از تبدیل انصارا... به حزب‌اللهی دیگر در مرزهای جنوبی سعودی، به معنی طولانی شدن جنگ است. همچنین این اظهارات به این معنا است که این جنگ از طریق گفت و گو و با رضایت تمام طرف‌ها حل و فصل نخواهد شد، بلکه هدف از آن ریشه‌کن کردن جنبش انصارالله در یمن است، چه با خلع سلاح داوطلبانه که هرگز رخ نخواهد داد و یا از طریق شکست نظامی که در این مورد نیز دست‌کم در کوتاه‌مدت جای تردید وجود دارد.

۲- پژوهش‌ها حاکی از آن است که سیاست‌های دولت دانلد ترامپ در قبال خاورمیانه موجب حمایت بیشتر این کشور (در مقایسه با دوران ریاست جمهوری باراک اوباما) از عربستان برای پیشبرد اهداف خود در جنگ یمن شده است و گروه‌های تروریستی چون، القاعده و داعش از وضعیت نابسامان انسانی و جنگی یمن در سال‌های اخیر برای تحقق اهداف خود بهره برده‌اند.

۳- به اعتقاد برخی از محققان جنگ یمن ناشی از رقابت‌های ایران و عربستان در قالب اختلافات شیعه و سنی و یا تحقق منافع منطقه‌ای نیست، بلکه تداوم منازعات ریشه‌داری است که سال‌ها میان دولت یمن و قبایل حاشیه‌نشین شمالی این کشور در جریان بوده و به دلیل کاهش تدریجی مشروعیت و کارایی دولت مرکزی در صنعا به چنین جنگی منجر شده است.

۴- با توجه به حمایت آمریکا از ائتلاف به رهبری عربستان در جنگ یمن، (ارائه آموزش به نیروهای نظامی سعودی، قرار دادن پایگاه‌های نظامی در اختیار هواپیماهای سعودی جهت سوخت‌گیری و فروش میلیاردی دلار سلاح به عربستان) این کشور می‌تواند نقش مهمی را در بهبود وضعیت یمن ایفاء کند، که از جمله می‌توان به تهدید عربستان به

متوقف کردن کمک‌ها و حمایت‌های نظامی، تحت فشار قرار دادن عربستان برای پایان بخشیدن به خصومت‌ها، پذیرش استقرار نیروهای صلح‌بان بین‌المللی در مرزهای این کشور با یمن، موافقت با راهکار داخلی یمنی برای حل و فصل مناقشه یمن و پذیرش نقش حوثی‌ها در دولت آینده این کشور اشاره کرد.

۵- اگرچه هرگونه مذاکره آمریکا با انصارا... اعتراض‌های شدیدی را از سوی مقامات واشنگتن در پی خواهد داشت (با توجه به شعارهای ظاهری این گروه و حمایت ایران از آن)، اما سیاست‌گذاران آمریکا باید بدانند که این ظواهر گمراه‌کننده بوده و در حقیقت حوثی‌های یمن از معدود گروه‌های خاورمیانه‌ای هستند که هیچ انگیزه و قصدی برای مقابله با آمریکا یا اسرائیل ندارند و همواره در حال مبارزه با گروه‌های افراطی چون، داعش و القاعده بوده‌اند و این عربستان سعودی است که گروه‌های اسلام‌گرای سنی در یمن را حمایت کرده است. همچنین قبایل شمالی یمن آماده پذیرش کمک‌های خارجی از هر کشوری از جهان هستند.^{۴۰}

۶- آمریکا و سازمان‌های بین‌المللی باید از این آگاهی و بصیرت برخوردار باشند که تمرکز بر تنش‌های موجود میان ایران و عربستان، تنها موجب به تأخیر افکندن تحقق صلح و سازش در یمن می‌شود. این در حالی است که به نظر می‌رسد تلاش‌ها و راه‌کارهای کنونی فرستاده ویژه سازمان ملل، بدون توجه به عوامل اصلی جنگ که در بالا به آن اشاره شد (دولت نامشروع و عدم سازش نیروهای حوثی در شمال یمن)، تنها بر مؤلفه‌هایی چون، عقب‌نشینی حوثی‌ها و برقراری مجدد دولت جمهوری در این کشور تکیه دارد.

۷- از نگاه برخی کارشناسان می‌توان گفت که طرح جامع برای خاتمه بخشیدن به جنگ کنونی باید دارای این ویژگی‌ها باشد:

^{۴۰} این قبایل در جنگ داخلی دهه ۱۹۶۰ حتی از کمک‌های محرمانه نظامی رژیم اسرائیل نیز بهره‌مند شدند.

الف) تقسیمات داخلی یمن را به رسمیت بشناسد: این کشور از ۳ منطقه تشکیل یافته است: شمال یمن، خانه جنبش حوثی‌ها با اکثریت جمعیت شیعه و اتحادهای قبیله‌ای قدرتمند؛ جنوب یمن، مستعمره انگلیس از سال ۱۸۳۹ تا ۱۹۶۷ و سپس برخورداری از حکومت کمونیستی تا زمان اتحاد یمن در سال ۱۹۹۰ با جمعیت سنی و ساختارهای ضعیف و رو به افول قبیله‌ای و شرق یمن (حزرموت)، با جمعیت حضرمی‌های برخورداری از استقلال سستی؛

ب) هیچ یک از این مناطق نباید بر دو منطقه دیگر برتری یافته و یا کنترل کامل آن‌ها را بر عهده گیرد؛

ج) همچنین این مناطق و تفاوت‌های آن‌ها با یکدیگر نباید موجب تقسیم یمن به ۳ ملت جدا از هم شود؛

د) برای ایجاد نظامی فدرالی با در نظر گرفتن میزانی از خودمختاری برای هر یک از این مناطق و ایجاد دولت مرکزی برای حفظ حاکمیت ارضی و منابع کشور و همچنین پیشبرد سیاست خارجی تلاش کند؛ و

ه) به این حقیقت تلخ اشراف داشته باشد که بزرگترین تهدید برای آینده یمن، ایران یا عربستان و یا حتی جنگ داخلی نبوده، بلکه کمبود منابع آبی است.^{۴۱}

سازمان دفاع از قربانیان خشونت

Organization for Defending Victims
of Violence

^{۴۱} بر اساس برآوردهای سازمان ملل بیشتر مناطق شهرنشین یمن تا سال ۲۰۱۸ دچار کمبود آب و یا بی‌آبی خواهند شد. شاید به همین دلیل است عربستان عنوان داشته قصد دارد پس از پایان جنگ با حرکت دادن مردم شهرنشین به مناطق برخورداری از آب و پروژه‌های شیرین‌سازی گسترده آب این معضل مردم یمن را حل کند!

جمع بندی

مقامات عربستانی از سویی در خصوص تداوم جنگ در یمن تا شکست کامل انصارا... به عنوان یکی از نیروهای قدرتمند در یمن و از سوی دیگر در خصوص مذاکره گروه‌های مختلف در این کشور سخن می‌گویند. با توجه به اظهارات مقامات سعودی به نظر می‌رسد آنها به دنبال یافتن راه‌حلی ترکیبی از تداوم جنگ و پیشبرد مذاکره هستند؛ تداوم جنگ و تهدید به منظور فشار آوردن بر انصارالله و تسلیم آن در برابر خواست سعودی‌ها مبنی بر بازگشت رئیس جمهور مستعفی یمن. تاکنون تمامی تلاش‌ها و تدابیر بین‌المللی برای اتخاذ روش‌های مسالمت‌آمیز و مذاکره محور جهت حل و فصل بحران یمن بی نتیجه مانده است و با تحولاتی که در این گزارش از آن سخن رانده شد، چشم‌انداز صلح، امیدوارکننده به نظر نمی‌رسد.

سازمان دفاع از قربانیان خشونت

Organization for Defending Victims
of Violence